

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 30.9.2005
KOM(2005) 465 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

i2010: SKAITMENINĖS BIBLIOTEKOS

{SEK(2005) 1194}

{SEK(2005) 1195}

Turinys

1.	Įvadas	3
2.	i2010: skaitmeninės bibliotekos	3
3.	Elektroninė prieiga prie Europos kultūros paveldo Kiek tai kainuos?.....	4
4.	Perkėlimas į skaitmeninį formatą.....	5
5.	Elektroninė prieiga	6
6.	Skaitmeninio turinio išsaugojimas	7
7.	Europos atsakas	9
7.1	Vykdomos iniciatyvos.....	9
7.2	Naujos arba sustiprintos iniciatyvos.....	10
8.	Išvada	12

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

i2010: SKAITMENINĖS BIBLIOTEKOS

1. ĮVADAS

Tarybai pirmininkaujanti valstybei ir Komisijai skirtame 2005 m. balandžio 28 d. laiške šeši valstybių ir vyriausybių vadovai skatino sukurti virtualią Europos biblioteką, kad Europos kultūriniais ir moksliniais šaltiniais galėtų naudotis visi. Komisija pritarė šiam planui ir prisideda prie jo pradėdama pavyzdinę i2010 iniciatyvą dėl skaitmeninių bibliotekų.

Šiame komunikate apibūdinama skaitmeninių bibliotekų iniciatyvą grindžianti vizija ir pateikiamos jos pagrindinės sudedamosios dalys. Šis komunikatas – tai pirmasis iniciatyvos elementas, kuriame aptariami mūsų kultūros paveldo perkėlimas į skaitmeninį formatą, elektroninė prieiga ir skaitmeninis išsaugojimas. Komunikate analizuojami sunkumai, su kuriais susiduriama siekiant parodyti visą mūsų paveldo kultūrinį ir ekonominį potencialą; jame taip pat siūloma pirmoji veiksmų serija, kuri padėtų įveikti dabartinę pastangų Europoje susiskaldymą.

2. i2010: SKAITMENINĖS BIBLIOTEKOS

Skaitmeninių bibliotekų iniciatyva siekiama, kad būtų lengviau ir įdomiau naudoti Europos informaciniais ištekliais elektroninėje aplinkoje. Ji pagrįsta Europos turtingu paveldu bei daugiakultūrine ir daugiakalbe aplinka, kurioje naudojamos technologijos pasiekimais ir naujais verslo modeliais.

Skaitmeninės bibliotekos – tai organizuotos skaitmeninio turinio kolekcijos, kuriomis gali naudotis visuomenė. Jas gali sudaryti į skaitmeninį formatą perkelti duomenys, pavyzdžiui, knygų ir kiti materialūs duomenys iš bibliotekų ir archyvų skaitmeninės kopijos. Arba jų pagrindas gali būti tik skaitmeniniu pavidalu sukurti duomenys. Tai vis labiau būdinga mokslinei informacijai: skaitmeninio formato leidiniai ir didžiuliai informacijos kiekiai yra laikomi skaitmeninėse saugyklose. Ši iniciatyva apima abu aspektus – į skaitmeninį formatą perkeltus ir tik skaitmeniniu pavidalu sukurtus duomenis.

Siekiant pasinaudoti skaitmeninių technologijų potencialu tam, kad būtų galima plačiai ir lengvai naudotis informacija, bus dirbama trimis pagrindinėmis kryptimis:

- **Elektroninės prieigos** – tai išankstinė sąlyga, siekiant padidinti informacijos suteikiamą naudą piliečiams, mokslininkams ir bendrovėms.
- **Kolekcijų kopijų perrašymo** į skaitmeninį formatą, kad jomis būtų galima plačiau naudotis informacinėje visuomenėje.
- **Išsaugojimo ir laikymo**, siekiant, kad būsimos kartos galėtų naudotis skaitmenine informacija ir kad jos vertingas turinys nebūtų prarastas.

Minėtomis kryptimis vykdoma skaitmeninių bibliotekų iniciatyva apims kelias sudedamąsias dalis. Šiame komunikate aptariamas Europos **kultūros paveldas**, o antroji svarbi sudedamoji dalis – **mokslinė informacija**. Tai savų ypatumų ir savitą dinamiką turinti sritis, nes jai būdingas poreikis dirbti su didžiuliais skaitmeninės informacijos kiekiais ir juos išsaugoti, taip pat greitas, tik skaitmeniniame formate esančių leidinių augimas. Numatytame 2006 m. paskelbti komunikate bus nustatomi specifiniai uždaviniai skaitmeninėms bibliotekoms šioje srityje, taip pat ir paramos didelio masto infrastruktūrai vaidmuo bei veiksmai, kurių reikėtų imtis Europos lygmeniu.

Pateikus šį dokumentą, bus pradėtos **konsultacijos internete**, kuriose bus aptariami kai kurie svarbiausi uždaviniai, turintys įtaką perkėlimui į skaitmeninį formatą, prieigai prie elektroninio ryšio ir skaitmeninio turinio išsaugojimui. Atsakymai bus svarbūs ruošiant galimas rekomendacijas dėl turinio perkėlimo į skaitmeninį formatą ir dėl jo išsaugojimo. Į atsakymus bus taip pat atsižvelgta kitose susijusiose Bendrijos iniciatyvose, konkrečiai, peržiūrint autorinių teisių sistemą.

Apibendrinimas:

Šiame komunikate „i2010: skaitmeninės bibliotekos“, daugiausia dėmesio skiriama **kultūros paveldui** (2005 m.)

Konsultacijos internete (2005 m.) vyks dėl turinio perkėlimo į skaitmeninį formatą, elektroninės prieigos ir skaitmeninio turinio išsaugojimo. Atsakymais bus pasinaudota teikiant pasiūlymą dėl **Rekomendacijų** dėl turinio perkėlimo į skaitmeninį formatą ir dėl jo išsaugojimo (2006 m.), ir kitose susijusiose Bendrijos iniciatyvose, konkrečiai, peržiūrint **autorinių teisių sistemą** (2006 m.).

Komunikate dėl galimybių naudotis **moksline informacija** daugiausia dėmesio bus skiriama skaitmeninei informacijai (2006 m.).

3. ELEKTRONINĖ PRIEIGA PRIE EUROPOS KULTŪROS PAVELDO KIEK TAI KAINUOS?

Kultūriniai ir socialiniai aspektai

Europos bibliotekose ir archyvuose¹ laikoma daug leidinių: knygų, laikraščių, filmų, fotografijų ir žemėlapių, kuriuose atsispindi Europos istorijos turtingumas bei jos kultūrinė ir kalbinė įvairovė. Piliečiai, turėdami galimybę naudotis šia įvairių kultūrų ir įvairiomis kalbomis pateikiama informacija, galėtų geriau suprasti savo kultūros bei kitų Europos šalių paveldą, ir naudotis juo mokantis, dirbant arba laisvalaikio. Todėl tai papildys ir parems Europos Sąjungos veiksmų tikslus kultūros srityje.

¹ Daug iškeltų klausimų yra taip pat aktualūs muziejams, pateikiantiems kolekcijas internete.

Ekonominiai aspektai

Bibliotekos ir archyvai yra svarbūs veiklos sektoriai investicijų ir užimtumo prasme. 2001 m. Europos bibliotekose dirbo 336,673 darbuotojų visu etatu, kurie aptarnavo daugiau kaip 138 milijonus registruotų skaitytojų². Jų įtaka ekonomikai apskritai yra svarbi.

Jų fondų perkėlimas į skaitmeninį formatą galėtų tokią įtaką dar labiau sustiprinti. Perkėlus Europos kultūrinį paveldą į skaitmeninį formatą, jis galėtų tapti susijusios veiklos varomąja jėga. Tai būtų turtingas pirminės informacijos šaltinis, kuriuo būtų galima pasinaudoti teikiant pridėtinės vertės paslaugas ir produktus turizmo, švietimo ir kituose sektoriuose. Jei tokia informacija yra tinkamai išsaugojama, ja galima naudotis daugelį kartų. Be to, pastangos perkelti informaciją į skaitmeninį formatą paskatins bendrovės kurti naujas technologijas.

4. PERKĖLIMAS Į SKAITMENINĮ FORMATĄ

Europos bibliotekose ir archyvuose laikomų leidinių kiekis ir įvairovė yra stebinantys.

2001 m. Europos bibliotekose (ES 25) buvo laikoma 2,533,893,879 knygų ir periodinių leidinių rinkinių (tomu)³.

Pagrindinė priežastis, kodėl siekiama šiuos leidinius perkelti į skaitmeninį formatą, yra noras, kad vartotojai galėtų naudotis jais elektroninėje aplinkoje. Tačiau kai kuriais atvejais leidiniai perkeliama į skaitmeninį formatą ne tam, kad jų turiniu būtų galima plačiau naudotis, bet tam, kad jie būtų išsaugoti. Tai pirmiausia yra susiję su garso ir vaizdo kūrinių, kurių analoginiai formatai genda laikui bėgant ir yra netenkama brangios informacijos.

Patikrinus dešimt didžiausių transliuotojų archyvų, buvo rasta 1 milijonas valandų kino juostos, 1,6 milijono valandų vaizdo įrašų ir 2 milijonai valandų garso įrašų. Visoje Europoje laikomos transliuojamos informacijos kiekis yra tikriausiai 50 kartų didesnis. Beveik visa informacija laikoma originalioje versijoje ir jos kopijoje. 70 % informacijos yra pavojuje, nes ji genda, tapo trapi arba laikmena, kurioje ji yra, jau nebevertinama. Kasmet Europos garso ir vaizdo archyvai netenka 10 000 valandų iš savo seniausios kolekcijos dalies⁴.

Dabar tik maža Europos kolekcijų dalis yra perkelta į skaitmeninį formatą. Perkėlimo į skaitmeninį formatą veikla vykdoma visose valstybėse narėse, bet pastangos yra fragmentiškos ir pažanga – santykinai lėta. Tai buvo pabrėžta Google pranešime dėl iniciatyvos perkelti į elektroninį formatą 15 milijonų knygų iš keturių pagrindinių JAV ir vienos Europos bibliotekos. Jei planas bus įvykdytas, Google iniciatyva gerokai viršys visų valstybių narių nacionaliniu lygmeniu vykdomas pastangas. Perkėlimo į skaitmeninį formatą pastangos yra didinamos ir kitose pasaulio dalyse. Tarkim, Indijoje ir Kinijoje įgyvendinamos ambicingos informacijos įvairiomis kalbomis perkėlimo į skaitmeninį formatą darbotvarkės.

Perkėlimo į skaitmeninį formatą eigai ir efektyvumui Europoje įtaką daro įvairūs sunkumai.

² Tarptautinė bibliotekų statistika. Tendencijos ir komentarai pagrįsti *Libecon* duomenimis. Fuegi ir M. Jennings, 2004 m.

³ r. ten pat.

⁴ Tyrimas pagal 2002 m. spalį užbaigtą IST Presto projektą. <http://presto.joanneum.ac.at/index.asp>

Finansiniai sunkumai: perkėlimas į skaitmeninį formatą reikalauja daug darbo ir yra brangus. Tam reikia nemažai išankstinių investicijų, o informaciją laikančios institucijos dažniausiai yra nepajėgios tai padaryti. Būtų neįmanoma į skaitmeninį formatą perkelti visą svarbią informaciją, todėl reikia nuspręsti, ką ir kada perkelti.

Organizaciniai sunkumai: „Perkelk į skaitmeninį formatą vieną kartą ir platink be apribojimų“ strategija gali būti naudinga visoms dalyvaujančioms organizacijoms. Reikia vengti darbų dubliavimosi: tų pačių kūrinių arba kolekcijų perkėlimo į skaitmeninį formatą keletą kartų. To galima pasiekti tik nuolat koordinuojant veiklą nacionaliniu ir Europos lygmeniu. Tai taip pat gali padidinti Europos pridėtinę vertę, nes galutinis rezultatas būtų didesnis nei atskirų dalių suma.

Kad perkėlimas į skaitmeninį formatą taptų tikrove, reikalingi nauji darbo metodai. Partnerystė su privačiu sektoriumi arba iš jo gaunama pagalba padėtų, bet tokia partnerystė dar nėra išvystyta. Be to, investicijos į perėjimą prie skaitmeninio formato turi būti derinamos su organizaciniais pakeitimais, taip pat ir darbuotojų įgūdžių gerinimu susijusiose institucijose.

Techniniai sunkumai: Pagrindinis techninis uždavinys – poreikis pagerinti perkėlimo į skaitmeninį formatą būdus, kad garso ir vaizdo informacijos bei knygų perkėlimas į kitą formatą būtų kuo efektyvesnis ir prieinamesnis. Rašytinių tekstų perkėlimui į skaitmeninį formatą reikia pagerintos automatizuotos knygų ir dokumentų padavimo įrangos bei efektyvesnio optinio ir protingo spaudos ženklų atpažinimo (išskyrus anglų kalbą).

Optinės anglų kalbos ženklų atpažinimo sistemos (OCR) yra bandomos ir naudojamos su dauguma spaudos šriftų jau 10–15 metų; jos buvo pagerintos įdiegiant automatinius arba pusiau automatinius rašybos tikrinimo algoritmus. Panašios sistemos kitomis kalbomis nėra tokios pažangios, o tai reikalauja didesnių išlaidų ir duoda blogesnės kokybės rezultatus.

Teisiniai sunkumai: Perkėlimas į skaitmeninį formatą suponuoja kopijos darymą, o dėl to gali iškilti su intelektinės nuosavybės teisėmis (INT) susijusių problemų. Direktyvoje 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo⁵ numatoma išimtis viešųjų bibliotekų, mokslo įstaigų, muziejų arba archyvų specifiniams atgaminimo veiksams. Tačiau išimtis nėra privaloma ir ji valstybėse narėse yra taikoma nevienodai. Teisiškai ribotas tokių skaitmeninių kopijų naudojimas yra kitas perkėlimą į elektroninį formatą stabdantis veiksnys.

5. ELEKTRONINĖ PRIEIGA

Nėra lengva tradicinę bibliotekos paslaugų modelį, kuris yra pagrįstas turimų leidinių skolinimu, pritaikyti skaitmeninei aplinkai. Pagal dabartinius ES įstatymus ir tarptautinius susitarimus perkeltą į elektroninį formatą informaciją galima teikti naudojimui internete tik tada, jei ji yra viešoji nuosavybė⁶ arba, jei yra gaunamas aiškus nuosavybės teisės turėtojų sutikimas. Todėl Europos skaitmeninėje bibliotekoje bus iš esmės daugiausia dėmesio skiriama viešojoje nuosavybėje esančiai informacijai.

⁵ 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva, OL L 167, 2001 6 22, p.10.

⁶ Sąvoka „viešoji nuosavybė“ čia yra naudojama siaura prasme, nurodant informacijos išteklius, prie kurių gali prieiti ir naudotis visi, tarkim todėl, kad autorius teisių galiojimo laikas baigėsi.

Literatūros kūrinių atveju tai reiškia, kad nuosavybės teisės nėra taikomos tik iki ir netrukus po 1900-ųjų metų sukurtiems darbams (priklausomai nuo autoriaus mirties datos). Bet net jei darbams autorių teisės nėra taikomos, situacija ne visada būna aiški. Gali būti, kad pačiam darbui autorių teisės nebetaikomos, tačiau jos galioja kitiems jo leidimams, pavyzdžiui kūrinių įvadams, viršeliams ir tipografijai.

Neatlikus svarbių pakeitimų autorių teisės įstatymuose arba nepasirašius atskirų susitarimų su autorių teisių turėtojais, elektroninės bibliotekos galės teikti tik viešojoje nuosavybėje esančią informaciją.

Todėl yra labai svarbu, kad kūrinių IN statusas būtų aiškus ir skaidrus. Kai kuriais atvejais kūrinio IN statuso nustatymo išlaidos bus didesnės nei jo perkėlimo į elektroninį formatą ir patalpinimo internete išlaidos. Tai ypač būdinga vadinamiems „kūriniais našlaičiams“ – tiems filmams arba toms knygoms, kurių autorių teises yra labai sunku nustatyti. Šie aspektai atskirai aptariami personalo darbo dokumente ir dėl šio dokumento vykstančiose konsultacijose internete.

Kalbant apie elektroninę prieigą, intelektinės nuosavybės teisės nėra vienintelė problema. Tai, kad informacija yra patalpinta internete, dar nereiškia, kad vartotojas ją lengvai ras, dar mažesnė tikimybė, kad jos bus ieškoma ir kad ji bus naudojama. Reikia tokių paslaugų, kurios leistų vartotojui rasti reikalingą turinį ir su juo dirbti. Tai reiškia struktūrizuotą ir kokybišką kolekcijų bei jas sudarančių vienetų turinio aprašymą ir naudojimosi jomis pagalbą (pvz. paaiškinimus).

6. SKAITMENINIO TURINIO IŠSAUGOJIMAS

Padarius knygos arba filmo skaitmeninę kopiją, nebūtinai užsitikrinamas ilgalaikis tokio kūrinio išlikimas. Kad būtų galima naudotis visais skaitmeniniais duomenimis (į skaitmeninį formatą perkeltais kūriniais ir tik skaitmeniniu pavidalu sukurtais duomenimis); jie turi būti prižiūrimi. Todėl perkėlimas į skaitmeninį formatą be tinkamos išsaugojimo strategijos gali tapti nereikalinga investicija.

Skaitmeninio turinio išsaugojimas yra svarbiausia problema informacinei visuomenei, nes teikiamos informacijos kiekis proporcingai didėja, o turinys tampa vis labiau dinamiškas. Šiuo metu turima nedaug patirties apie skaitmeninio turinio išsaugojimą, teisinė struktūra tik kuriasi, ištekliai – maži, o tokio išsaugojimo pastangų rezultatas – neaiškus. Politikai ir labiausiai susijusios institucijos turi skubiai spręsti šią problemą. Su ja susiduria ne tik bibliotekos ir archyvai, bet ir visos skaitmeniniame formate informaciją teikiančios organizacijos, kurioms svarbi prieiga prie jos.

Skaitmeninis turinys yra prarandamas dėl įvairių priežasčių. Pirmoji priežastis – pasikeitus programinės įrangos kartoms, rinkmenos gali tapti nebeįskaitomomis.

1985 m., minint Anglijos žemės nuosavybės aprašymo knygos 900-ąsias metines, buvo išleistas naujas, įvairias raiškos priemones apimantis leidimas. 2002 m. susidarė įspūdis, kad diskas tapo neįskaitomas, nes tokį formatą skaitantys kompiuteriai tapo retai naudojami. Siekiant išsaugoti leidinį, buvo sukurta sistema, kuri leidžia perskaityti diskus naudojant emuliacinį metodą. Įdomu tai, kad sunkumų iškyla siekiant pasinaudoti 1986 m. skaitmeniniais duomenimis, o Anglijos žemės nuosavybės aprašymo knygos originalu vis dar galima naudotis.

Kitas faktorius – greita kompiuterinių programų raida ir senėjimas. Jei duomenys nebus perkeltami į dabartines programas arba jei nebus apsaugotas pirminis šaltinio kodas, gali tapti labai brangu arba net neįmanoma išgauti informaciją. Tai ypač būdinga uždariems duomenų formatams, kurių šaltinio kodas nebūna viešai žinomas. Kita skaitmeninio turinio praradimo priežastis – ribotas skaitmeninių duomenų saugojimo įtaisų, pavyzdžiui skaitmeninių diskų, gyvavimo laikotarpis.

Bibliotekos ir archyvai nors ir ribotai, bet jau pradėjo spręsti duomenų apsaugojimo problemą skaitmeniniame amžiuje. Šiek tiek bendradarbiaujama tarp valstybių, tačiau bendri veiksmai Europos mastu yra labai fragmentiški. Apskritai atskiros valstybės narės neturi aiškios skaitmeninių duomenų išsaugojimo politikos. Jei nacionaliniai išsaugojimo planai ir egzistuoja, juose daugiausia dėmesio skiriama sunykimo pavojuje esančių kopijų apsaugojimui, o ne tik skaitmeniniame formate esančių duomenų problemų sprendimui.

Daugiausia pažangos pasiekta teisėto saugojimo srityje: valstybės narės pradėjo įgyvendinti privalomą skaitmeninių duomenų saugojimą, siekdamos užtikrinti, kad atitinkamos institucijos rinktų ir laikytų ją. Tačiau dabar programų apimtis šalyse yra skirtinga. Tarkim, kartais jose dinamiškai interneto duomenys aptariami, o kartais – ne.

Pagrindiniai skaitmeninio turinio išsaugojimo sunkumai yra panašūs į perkėlimo į elektroninį formatą sunkumus.

Finansiniai sunkumai: Tikros ilgalaikio skaitmeninio išsaugojimo išlaidos nėra žinomos. Jos priklauso nuo tokių faktorių, kaip per konkretų laiko tarpą reikalingų perkėlimų skaičius. Tačiau akivaizdu, kad dėl ribotų išteklių tenka rinktis, kuri informacija turėtų būti išsaugoma.

Organizaciniai sunkumai: Reikia rinktis, bet neaišku, kas nusprendžia, ir kas turi ką išsaugoti. Tokioje srityje, kur yra daug neatsakytų klausimų, egzistuoja labai skirtingų požiūrių ir pastangų dubliavimosi rizika. Europos pridėtinę vertę galima sukurti užtikrinant papildomumą ir apsigėtimą gera praktika. Skaitmeninės informacijos išsaugojimas taip pat reikalauja naujų darbo metodų. Tarp jų: darbuotojų įgūdžių gerinimo bei didesnio valstybės ir privačių dalyvių bendradarbiavimo.

Techniniai sunkumai: Iki šiol atlikta nedaug tyrimų skaitmeninio turinio išsaugojimo srityje. Pagrindinis uždavinys – pagerinti skaitmeninio turinio išsaugojimo rentabilumą ir įperkamumą. Kita svarbi sprendimo laukianti sritis – kaip išsaugoti išplatintos ir greitai besikeičiančios informacijos didelius kiekius. Pažanga susijusiose srityse, konkrečiai: automatinės analizės ir indeksavimo priemonių, padės užtikrinti prieigos prie informacijos išlaikymą ir jos pakartotinį naudojimą.

Teisiniai sunkumai: Kadangi skaitmeninio turinio apsaugojimas yra susijęs su kopijavimu ir duomenų perkėlimu, situacija turi būti apsvaistyta atsižvelgiant į INT įstatymus. Kiti uždaviniai yra susiję su teisėtu skaitmeninių duomenų saugojimu: kadangi valstybės narės priima teises priemones skirtingu greičiu, ir jų taikymo sritis skiriasi, tai gali privesti prie skirtingų taisyklių kratinio, kuris darytų įtaką tarpvalstybinę veiklą vykdančioms gamintojams. Naujų problemų ištakos – ten, kur susikerta teisėto saugojimo ir intelektinių nuosavybės teisių, kopijavimą draudžiančių technologinių apsaugos priemonių arba prieigą prie skaitmeninių duomenų draudžiančių skaitmeninių nuosavybės teisių valdymo sistemų klausimai. Teisėto saugojimo planai gali netekti savo naudingos prasmės, jei informacijos teikėjai teikia tik apsaugotas kopijas.

7. EUROPOS ATSAKAS

Pirmiausia pačios valstybės narės atsako už kultūrinės reikšmės kolekcijų perkėlimo į skaitmeninį formatą organizavimą ir finansavimą bei jų skaitmeninį išsaugojimą. Tačiau kai kuriose srityse, kuriose darbas Europos lygmeniu buvo pradėtas jau prieš keletą metų, gali būti pasiekta akivaizdžios Europos pridėtinės vertės. Toks darbas dabar bus suaktyvintas ir papildytas naujomis veiklos rūšimis.

7.1 Vykdomos iniciatyvos

Europos lygmeniu vykdomas koordinavimas

Komisija „e.Europa“ veiksmų plane jau pripažino Europos kultūros paveldo perkėlimo į skaitmeninį formatą svarbą. Juo remiantis, 2001 m. buvo sudaryti Lundo principai ir atitinkamas Lundo veiksmų planas bei sukurta Nacionalinių atstovų grupė perkėlimo į skaitmeninį formatą klausimais. Skaitmeninio turinio išsaugojimas: Taryba 2002 m. rezoliucijoje pabrėžė šio klausimo svarbą ir pakvietė valstybes nares jį spręsti⁷.

Garso ir vaizdo informacijos sektorius: ypač svarbus yra Parlamento ir Tarybos rekomendacijų projektas dėl kinematografijos paveldo ir dėl susijusių pramonės veiklos rūšių⁸ veiklos konkurencingumo. Jame valstybės narės kviečiamos be kitą ko leisti kopijuoti išsaugojimo tikslais.

Bendras finansavimas

Pasinaudojant ES moksliniams tyrimams skirtu finansavimu, buvo sudarytas portfelis projektų, kuriais siekiama pagerinti prieigą prie Europos kultūros paveldo naudojant naujas technologijas. Projektai, pagal kuriuos remiamas Europos nacionalinių bibliotekų bendradarbiavimas, išsivystė keičiantis katalogų duomenimis pagal Europos bibliotekų projektą TEL (*The European Library project*). TEL jau yra įdiegta kaip funkcinė paslauga, suteikianti bendrą prieigą prie Europos nacionalinių bibliotekų kolekcijų.

Tik keliuose pagal mokslinių tyrimų programas vykdomuose projektuose sprendžiamas skaitmeninio turinio apsaugojimo klausimas – dauguma jų skirti pagalbai sprendžiant konkrečiai perkėlimo į skaitmeninį formatą problemas. Vienu tokiu pavyzdžiu, kai perkėlimas į skaitmeninį formatą yra naudojamas kaip priemonė analoginiams duomenims išsaugoti, yra PRESTOSPACE projektas.

Pagal PRESTOSPACE (2004–2007 m. 9 mln. eurų bendras finansavimas) projektą yra kuriamas priemonių rinkinys, kuriuo būtų galima naudotis garso ir vaizdo archyvuose perkeliant garso ir vaizdo duomenis į skaitmeninį formatą. Tokios priemonės padės pigiau ir kokybiškiau perkelti garso ir vaizdo kūrinių kopijas į skaitmeninį formatą, siekiant jas išsaugoti pakeičiant formatą.

⁷ 2002 m. birželio 25 d. Tarybos sprendimas „Būsimo atminties išsaugojimas: skaitmeninio turinio išsaugojimas ateities kartoms, OL C 162, 2002 7 6, p. 4. Šis klausimas taip pat svarstomas 2005 2 18 Komisijos pasiūlyme dėl Tarybos rekomendacijos dėl prioritetinių veiksmų siekiant Europoje didinti bendradarbiavimą archyvų srityje, KOM(2005) 53, galutinis.

⁸ Dėl jų Parlamentas ir Taryba susitarė pirmojo svarstymo metu, tačiau oficialiai jos dar nėra priimtos.

7.2 Naujos arba sustiprintos iniciatyvos

Strateginės diskusijos su suinteresuotosiomis šalimis ir sustiprintas koordinavimas

Atsižvelgiant į šio komunikato II priede pateiktus klausimus, vyks konsultacijos internete dėl turinio perkėlimo į skaitmeninį formatą, elektroninės prieigos ir skaitmeninio išsaugojimo organizacinių, teisinių ir techninių sunkumų. Atsakymai bus svarbūs ruošiant galimas rekomendacijas dėl turinio perkėlimo į skaitmeninį formatą ir dėl skaitmeninio turinio išsaugojimo. Jie bus panaudojami kituose procesuose, konkrečiai, įgyvendinant Bendrijos MTTP programas ir peržiūrint autorių teisių sistemą. Aukšto lygio ekspertų grupė skaitmeninių bibliotekų klausimais patars Komisijai, kaip geriausia spręsti nustatytus uždavinius Europos lygmeniu.

Komisija labiau stengsis skatinti Europos bendradarbiavimą dėl turinio perkėlimo į skaitmeninį formatą ir dėl jo skaitmeninio išsaugojimo. Tikslas – suteikti naują pagreitį turinio perkėlimo į skaitmeninį formatą procesui valstybėse narėse, išvengti pastangų dubliavimosi ir skatinti naudojimąsi gera praktika. JK pirmininkavimo ES metu numatytas Lundo veiksmų plano atnaujinimas gali šiuo atžvilgiu atlikti svarbią funkciją, nes tada būtų išspręsta nemažai techninių klausimų. Kiekybinių rodiklių naudojimas pagal Lundo planą padėtų išmatuoti pažangą Europoje.

Ypatingas dėmesys bus skiriamas nacionalinėms ir depozitorinėms bibliotekoms, kurios yra svarbiausi veikėjai, įsipareigoję prisidėti prie Europos skaitmeninės bibliotekos kūrimo.

Bendras finansavimas

Bendrijos lygmeniu vykdomi veiksmai pagal mokslinių tyrimų ir „eContentplus“ programas bus sutelkti į turinio perkėlimą į skaitmeninį formatą, jo skaitmeninį išsaugojimą ir prieigą prie įvairių kultūrų informacijos tiek, kiek tai svarbu Europai. Regioniniai fondai jau vykdo bendro finansavimo iniciatyvas kai kuriose valstybėse narėse ir galėtų dar labiau prisidėti prie turinio perkėlimo į skaitmeninį formatą.

Kultūros paveldo perkėlimas į skaitmeninį formatą vis dažniau tampa pagal „Culture 2000“ programą vykdomų bendradarbiavimo projektų tikslu; kaip siūlo Komisija, pagal „Culture 2007“ programą bus galima skirti bendrą finansavimą bendradarbiavimo projektams, kuriais bus gerinamas tarpvalstybinis kultūros darbų ir produktų skleidimas, tarp jų pasinaudojant perkėlimu į skaitmeninį formatą ir elektronine prieiga.

Moksliniai tyrimai

Pagal mokslinių tyrimų programas Komisija kultūrinio turinio srityje, kartu su nenutrūkstamais, bendrais su turiniu susijusiais moksliniais tyrimais (dėl naršyklių, su kalbomis susijusių technologijų, ir t. t.) imsis šių **specifinių iniciatyvų**:

Paskutiniame, 2005 m. rugsėjo 21 d. uždarytame kvietime dalyvauti Informacinės visuomenės technologijų programoje moksliniams tyrimams ir naujoms technologijoms skiriama 36 mln. eurų, kultūrinio turinio paieškai ir išgavimui – 22 mln. eurų, turinio skaitmeniniam išsaugojimui – 14 mln. eurų.

Pagal septintąją pagrindų programą Komisija siūlo išplėsti savo indėlį į mokslinius tyrimus turinio perkėlimo į skaitmeninį formatą, prieigos prie skaitmeninio kultūrinio turinio ir skaitmeninio išsaugojimo srityse. Siūloma, kad jau be esamų priemonių technologinė pažanga

šioje srityje būtų stimuliuojama per Kompetencijos centrų tinklą, kuris galėtų tapti svarbiausia turinio perkėlimo į skaitmeninį formatą ir jo išsaugojimo veiklos dalimi Europoje. Bendrija prisidėtų prie tokių centrų veiklos bendru projektų finansavimu.

Centruose, kurie bus atrinkti pasinaudojant kvietimų teikti paraiškas procesu, bus sutelktos įvairios techninės ir teisinės kompetencijos, kurios yra reikalingos siekiant turinio perkėlimo į skaitmeninį formatą ir jo išsaugojimo aukščiausios kokybės. Juose bus integruojama ir plečiama turima technologijų bendrovių, universitetų, kultūros institucijų ir kitų susijusių organizacijų patirtis. Jie privalės:

– vykdyti mokslinius tyrimus ir remti pažangius techninius sprendimus, bandyti juos ir atlikti jų lyginamąją analizę su daugeliu išteklių;

– skatinti kultūros institucijas pritaikyti ir naudoti tokius sprendimus;

– perduoti žinias susijusioms institucijoms ir gerinti jų įgūdžius.

„eContentplus“

2005–2008 m. laikotarpiu pagal „eContentplus“ programą bus skiriama 60 mln. eurų projektams, gerinantiems prieigą prie Europos kultūrinio ir mokslinio turinio bei praktinį naudojimąsi juo. Pagrindiniai tikslai: nacionalinių skaitmeninių kolekcijų ir paslaugų sąveika (pvz. naudojant bendrus standartus) ir prieigos prie duomenų, esančių daugiakalbiame kontekste, ir naudojimosi ja palengvinimas.

Apibendrinimas:

Strateginės diskusijos su suinteresuotosiomis šalimis ir sustiprintas koordinavimas

- Konsultacijos internete dėl turinio perkėlimo į skaitmeninį formatą ir jo išsaugojimo (Komisija 2005 m.)
- Aukšto lygio ekspertų grupės įkūrimas (Komisija 2005 m.)
- Pasiūlymas dėl Rekomendacijos dėl turinio perkėlimo į skaitmeninį formatą ir jo išsaugojimo (Komisija 2006 m.)
- Dalyvavimas susijusiose iniciatyvose, konkrečiai, peržiūrint autorių teisių taisykles (2006 m.) ir įgyvendinant PP7 (2007)
- Lundo veiksmų plano peržiūra (taip pat ir kiekybinių rodiklių) ir valstybių narių įsipareigojimų dėl turinio perkėlimo į skaitmeninį formatą ir jo išsaugojimo aptarimas Taryboje (valstybės narės ir Komisija 2005 m.)
- Nacionalinių bibliotekų darbo katalizavimas ir suaktyvinimas (Komisija ir nacionalinės bibliotekos 2005–2007 m.)

Bendras finansavimas

- 36 mln. eurų 5-ajame kvietime teikti paraiškas PP6 (2005 m.)
- PP7 tyrimuose daugiau dėmesio skiriama turinio perkėlimui į skaitmeninį formatą, jo skaitmeniniam išsaugojimui ir prieigai prie kultūrinio turinio (2007 m.)
- PP7 numatomi įkurti turinio perkėlimo į skaitmeninį formatą ir jo išsaugojimo

kompetencijos centrai (2007 m.)

- 60 mln. eurų pagal „eContentplus“ (2005–2008 m.)

8. IŠVADA

Informacijos technologijos suteikia galimybę išpopuliarinti Europos kultūros ir mokslinių paveldą ir padaryti jį prieinamą tiek dabar, tiek ateityje. Tam reikia bendrų pastangų valstybių narių lygmeniu (jų dabartinės pastangos turinio perkėlimo į skaitmeninį formatą ir jo skaitmeninio išsaugojimo srityje yra labai skirtingos) ir Bendrijos lygmeniu. Sėkmingai sprendžiant iškeltus uždavinius bus galima paspartinti turinio perkėlimą į skaitmeninį formatą, pagerinti prieigą prie informacijos ir užtikrinti ilgalaikį skaitmeninio turinio išsaugojimą. Komisija kviečia Europos Parlamentą ir Tarybą pritarti pasiūlytam metodui, o valstybes nares – suvienyti jėgas Sąjungos lygmeniu, kad skaitmeninės bibliotekos taptų realybe visoje Europoje.